

NOVINE

Pobožen, družbeni, pismeni list za vogrske Slovence.

PRIHÁJA VSAKO NEDELO.

Čena Novin na leto je vsakomil uz sjegeve naslov 8 K.
Škúpane 4 deset voo 6 K.
Naročniki k Novinam brezplačno dobijo vsaki mesec
„Marijin List“ i na konci leta „Kalendar Šroa Jezušovega.“
Čena ednoga drobca je doma 10 šilov.

VREDNIK:

KLEKL JOŽEF

pleb. v Dolenuh, NAGYDOLÁNY, Vasmeogyo.

K temi se more pošilati naročnino i vel dopisi, ne
pa v tiskarno ali v Črenšovon.

Lastnik i izdajatelj Novin i Marijinoga
Lista je Klekl Jožef vp. pleb. v Črenšovcih, Cserföld, Zalamegye.

Samoodločba.

Čuli ste i čteli ste od Wilsonovih točk (punktov). Wilson je predsednik američkih Združenih držav. On zagotovi vsakomil narodi pravico, da sam odloči svojo usodo, kama šče spadnoti, k šteroj državi šče prikapčeni biti. Mi Prekmurski Slovenci smo mali narod, naš glas je slab, na mirovnoj konferenci (pogajanji) drugi odločijo našo usodo. Vúpajmo se vu Bogi, da ki je naš jezik že jezero let obdržao i vsikdar obdrži naš narod, da se ne potunemo vu drugih narodah. Mi pošlújemo vsaki narod, nego ed znotraj čútimo, nika nam pravi, da je naše najboljše, da našega ne damo ta, ne za celi svet ne. Ne damo ta

naše slovenščine vu naših cerkvah.

Sv. Pismo pravi: Hvalite Boga vsi narodi. Vsaki narod — ešče najmenši stvor, kuko i travico — je Bog stvor, naj njega hvali. Kak te že zna. Mi že jezero let v naših cerkvah slovenski Boga hvalimo. Mamo svoje mile molitve i pesmi. V najnovšem časi si je tū pa tam eden i drugi g. školnik to sloboščino vzeo, da madjarski popeva pri sv. meši. G. plebanoš je mogeo tiho biti, či je ne šteo vu sum priti, da je proti madjarom, da s zvúnskimi slovincami vkúp drži.

Vu šolah

smo pa celo pretirani bili. Slovenskoga jezika so ne trpeli. Ešče komaj ništerna leta, da so ednoga plebanoša se pa ta pozavali; da je slovenski včio katekizmus vu državnoj šoli. Vu šolah je vse vogrsko. Ve deca tūdi nikaj ne razmijo. Zdaj nam je dana pravica, da slovenski lahko včimo, zdaj pa ne mammo knig. Nego zato naše pravice ne pústimo, pride že čas, kda bodemo znali deci slovenske knige vu roke dati. Z ni ednov rečjov ne pravim jas, da bi se ne

včili madjarski ali nemški. Okoli nas so vogri i nemci, posel mammo z njimi. Kak na našem kraji, ne ga mlinov, vse na vogrsko moremo voziti v mlin. Kelko jezikov štoj zna, telko vala. I na dalje lahko želete, da do vam deco včili madjarski ali nemški. Nego fundament, kak ti pisanje, čtenje, kaj takšega, ka na pamet more gori praviti, kak ti zemljepis, zgodovina, naj bo slovensko. Zakaj bi s tem mantrali deco, či ne razmi.

Pri sodnijah (birovija) i v vsakšoj kancelariji

želemo, da razumijo naš jezik. To je tak očividno, da to ne trbe razlagati na dale čednoma človeki.

Želemo,

da vsako pismo, kak v roke dobimo, i po slovenskom napisano, da ne de trbelo siromaki pavri od ednoga gospoda k drugomi letati, kaj to znamenuje. Posebno želemo, da vu šparkasah, kde slovenski trūdi ležijo i slovensko lūdstvo hrani častnike, vu knige se slovenski jezik spela. Želemo, da napiski se i po slovenskom jeziki dopústijo. Želemo, da na našoj železnici naj razmijo slovenski, da si stari lūdje zaajo zgučati s železničarimi.

Imena naših vesnic

se naj pod revizijo vzemejo. S takšov silov so pomadjarili naše stare vesnice, liki bi tórška sila bila. Pa kak so ešče vse vč zobrnoli. Ne čūdo. Višja gospoda ne ve slovenski, kakšim pisačom i slugom jo to delo dano bilo, zato so pa pomadjarili — tak morem praviti — na sramoto vogrščine. Izmed drugih samo edno naprej prinesem. Okoli Monoštra je Števanovska fara. Števanovci so po madjarskom Apátistvánfalva. Slovenec pravi: Gospod plebanoš; vogrin pa: Plebanus Ur. Slovenec pravi: predsednik Wilson, vogrin pa: Wilson elnök. Slovenec pravi: Opat

Stevan, vogrin pa: István apat. Števanovce je Slovenec pomadjaro, pravi vogrin bi etak pravo: Istvánapátfalva. — Ednoga hipa — Bog ne daj — ka bi slovenski povedo paver svojo ves; — želemo, da se slobodno rabi (nūca), i vu napiskah staro ime nazaj pride. Stara imena so že jezero let stara.

Želemo,

da reči windiš, tót, vend paraszt (paver) naj minejo iz vúst naše gospode. Te reči nas opominajo na robstvo, na gospočino, kda je slovenec samo delati mogo gospodi i vse mogo za dobro vzeti. To je vse minolo, slednji steber kak ti kraljestvo, se vkúp perúšilo, lūdovlada je vóskričana, vsi ladamo, vsi mammo guč vu državna dela. Ne ga več narodnosti (nemzetiség), vsi smo veduaki narodi s vednakimi praviciami. Mi sebe za Slovence imenújemo to pa vogrski telko znamenuje, kak Slovén.

Vogrščine po vsoj sili

ne pústimo razširjavati. Mi smo Slovenci, narod, šteri ravno telko pravica, kak šteri šteč drugi narod. Či nam to ne spoznajo, te vogrska lūdovlada (republika) je nika ne boljša od kraljeske vlade. Poleg toga svoj delokrog more premeniti vu Soboti stoječe društvo, štero bi moglo kulturo razširjavati i pod tom plaščom je vogrščino razširjavalo. Njenoga trūda se zahvalimo i či de svoje delo i na dale nadaljavalo, za nasilstvo vzememo, štero se nikak ne dostaja vu naše čase.

Premirje.

Nemci so teške pogodbe dobili od ententa. Ka pa ešče na mirovnom pogajanji bode? Nemci so prosili, naj njim polehšajo pogodbe. Ententa ne popústi. 25. nov. so Čehi na 10 kilometrov bili od Požuna, na bitje je prišlo med češkimi i vogrskimi četami.

Vogrské čete mogle nazaj iti, ar so Čehi pomoč dobili. Čehi so šinje na železnici gori strgali, da prekratijo vožnjo vogrskih čet.

Nemško je Francuškomi dužno 340 milijardov odškodnine. Či vse ladje vkraj vzemejo nemcom, je komaj polojno plačano. Finančni minister prve židovske vlade v Palestini je Rotschild Adalbert. — Z Hage prišo glas, da na sprotoletje nam je ponujala ententa mir, boljšega od zdajšnjega. Kda se je naš zvišnejši minister Černin k nemcom obrno, od Ludendorffa je odgovor dobo: Nihajte nas, da premagamo. — Vu Lemberg-skom pogrami (židovsko pregajanje) je 2000—3000 židovov vmorjenih. — Francuška armada se razoroži 17. dec. — Jugoslavija je za regenta (ravnitel) odebrala srbskoga princa Aleksandra. Na narodno spravišče v Serajevo vkup pridejo. Na dozajšnjoj vogrskoj zemli — v Bački je srbska vojvodina nastavljená.

27. nov. Čehi i Rumuni vsikdar bolje vu državo pridejo. Rumuni majo 460 jezer vojakov. Tam je mobilizacija bila. Višji poveljnik je rumunski kral, ki je dao povelje svojoj armadi, da misli Wilsonove morejo spuniti i rumune na Vogrskom rešiti. — Bivši honvédni minister Hazai Šamu je leta 1916. ešče pred Ferenc Jožefa spomenico dao, kde je vopokazao, da Austrija-Vogrsko od pol leta duže ne more več bojne pelati. Mi dobiti ne moremo, prepوراčo je, naj kral prosi i sklene mir. Kraljevski svetovalci (taučniki), med njimi vogri, so staroga krala nagučali, naj nadaljava bojno. Višji krogi so znali, da ne moremo dobiti, pa so denok ešče dve leti dale vlekli. Vredni so, da pred sod pridejo.

29. nov. Beč (Wien) zasedejo taljani, München pa taljani. Francozi so zasedli železnico Budapešt-Fiume i Budapešt-München. Po teh železnicah do za njimi vozili z domi, Saloniki daleč spadne. Ententa šče red napraviti vu naših državah. Vogri so se zglihali s Slovakami do mirovne konference. — Nemškoj Austriji damo do 31. dec. 40 jezer ovc, petjezero živine, jezero konjov, petsto vagonov krumpičov. Zato nam more dati platno, leder, papir i t. d. — Armado Mackensovo (170 jezero vojakov) so vogri razorožili. — Ministerski predsednik Karolyi je izjavo, da kak naj prvle vospíše volitve. Kak zvišnejši i znotrašnji položaj dopusti, edno minuto ne bode čakao. — Ententa je pozvala holandsko vlado, da naj bivšega casara Vilhelma vöda. — Clemenceau je obečo predsedniki češko-slovaške republike, da iz Bavraskoga tudi bode prikapčeno Českomí.

Dom i svet. — Glási.

Mroje dr. Ivan Sobočan, misijonar 15. novembra vu starosti 30 let. 17. je bio pokopani. Velkivečna svetlost njemi naj sveti.

Španski beteg znovič začne ladati v Somboteli, v Budapešti.

Srbi v Štrigovi. Straža piše: V Štrigovo je prišel oddelek Srbskih čet, šteri skrbi za red i mir.

Obeso se je baron Mikeš vu žalost i britkosti, da se je stara Austrija vkup porušila.

Nemci Železne županije so nastavili Nemški Narodni Svet. Za pelanje poslov vu izvršilao komišijo so odebrali ženavskoga ešperesa (dekan) Gašpari Antona, šolskoga inšpektora Jürja Druizner, fiškališa Sovjak Hugo, posestnika Čotter Alojza i učitelja Wölfel Jožefa. Nemci želejo, naj njihovo pravico dobijo vu šolah, pri okrajnom glavarstvu (szolgabiró) i pred sodišcom, pri delitvi pravice (birovija). — Tak vište, nemci se vkup spravljajo, za svoj narod zaklačene pravice nazaj prošijo. Kda se pa mi genemo? Kde je pa naš Slovenski Narodni Svet? Či mo zdaj spali, na veke zapravimo naše pravice. Zdaj se je pokazalo — ka smo vsikdar znali — da se za naš slovenski narod nišče ne briga. Ve či de trbelo poslance odebirati na županijo ali na državno spravišče, letali bodo okoli vas. — Naj bo, mi brezi Narodnoga Sveta, tudi zvestni Slovenci ostanemo. Nego denok bi predlagao, da bi po farah vdebrali edno kotrigo za Narodni svet, kotrigo, te že g. plebanoša ali g. školnika, tržca, mojstra, pavra, koga šteč, samo naj s našim narodom čuti. I to bi na glas dalo vredvištvu Novin. Dosta vüpanja ne nam, med vas pa iti zdaj v adventi ne morem. Pred vas sam postavo, pokusite se. Nikaj se ne bojte. Poleg toga vam nišče nikaj ne more včiniti. Bojna je minola, bogovje ki so ladali s dopüstami (felmentés), so ravno tak prosti državljani gratali, kak mi. Američki predsednik Wilson je izjavo, da vsaki narod dobi svojo pravico, da ne bode eden narod drugoga klačo. Zakaj bi mi ne meli naše slovenščine; štero nam ponujajo. — Nikaj se ne bojte, či ste sami, pride že čas, kda do vas pali gori iskali. Poslühnite i delajte, da ne pridejo na vas nazaj stari časi. Zorja poka, svetli se, stante gor na sloboščino.

Odletelo je 32 milijonov. Slednje dni stare austrijske-vogrské monarhije — zdaj je že na več držav razno spadnola — so šteli z Balkana 32 milijon

kron spraviti. Eden oficir (častnik) i eden stražamojster bi mogla peneze na letali odnesti. Penezi so bili spravleni vu dve ladi. Letalce so vidili okoli Segedina, nego od tistec je njim sled mino.

Nemci so vu bojni zgübili 1 milijon 580 jezero mrtvecov, sled je mino 260 jezero ljudem, ki so z vekšega tudi mrtvi. Vlovljenih je 400 jezer. Ranjenih je 4 milijon vojakov, nego gotovo je ne telko, ar pri štenji eden vojak večkrat naprej pride, či je večkrat ranjeni bio.

Nas so že tudi naišli. Vogrska vlada oklic dala vsem ne madjarskim narodom: Nemcom, Rumunom, Sasom, Rutenom, Srbom i Slovencom, da vsaki narod vu svojoj vesi sam lahko odloči, po kakšem jeziki se šče vciti, kak šče gučati s svojim županom i notarijušom. Zato da vlada i volitno pravico ženam, da i one do sloboden guč mele vu delah vesnice, županije (megye) i države.

Rekvizicija obleke. Vsaki od 18 let starejši moski eden del svoje zgornje, spodnje obleke i obüteli more brezi plače prekpüstiti. Z hlač, pruslekov, kaputov more dati, či več ma od 3 falatov. Tak i pri obüteli. Z podnjoga gvanta (srakica, hlače) more dati, či više ma od 7 falatov. Ki kaj zataji, samo eden obleč i edna obütel se nje mi niha. Zvün toga ga pokaštigajo i ga zaprejo. — Varašanci so že prošili, da oni ne dajo. Za njih je eden obleč celo imanje. Pitam: Pa za pavra ne? On ešče dragše more vse kúpiti, kak varašanci. Z celoga dela nišče ne de meo hasek. Či stoj kaj da, razčesano da. Takše pa tak ma vojak. Odredbo od obleke je minister sledi spremeno. Samo oni dajo, ki od 5 kaputov i obüteli ali rod 11 srakic, spodnjih hlač več majo. Vsaki den druga odredba pride.

Posta. G. pleb. Č. Pišes mi, da vu „Novinah“ hujskam pa puntam (Izgat). Jas ne jemlem vpamet. Znaš, novi časi so prišli. Ka drugi, samo naše sosede prek Rabe — Nemce — bodem imenüvo, želejo i prošijo, znamkar mi tudi slobodno želemo za naše siromaško, zapuščeno slovensko ljudstvo. Praviš, ka zdaj domovino trbe rešiti. Jas, prvle rešim domovino s ljudstvom, stero je zadovoljno, kak pa ti, či ljudstvi ne daš njene pravice. Ešče edno. Najvekši skažljivci i farizeuske bodemo mi, či ne mo pisali od toga, ka se zdaj na sveti godi. Ljudstvo vse more znati, ljudstvo lada z držanov. Pišeš, ka na dale ne boš širitel „Novin“. Žalo mi je, — mogo mo se za drugoga poskrbeti. Da pa na to znamkar ne pride. Vu spomin ti prinesem, da sva ešče vkup bila, kelko sva se znala žalostiti i tožiti nad krivicami, — zdaj je čas, da se pravica deli. Pravico sam vsikdar pisao i zato zdaj ne morem tiho biti. Raj pero ta denem, naj piše stoj šteč drugi.